

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ЯКОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Педагогіка
ШКОЛИ

У статті розкрито сутність етапів експертизи якості інноваційної діяльності загальноосвітнього навчального закладу. Здійснено аналіз цільового призначення оцінки інноваційного потенціалу на кожному етапі експертизи якості інноваційної діяльності школи. Обґрунтовано структуру моделі оцінки інноваційного потенціалу загальноосвітнього навчального закладу, яка містить ресурсну, технологічну і результативну складові, що виступають як взаємопов'язані фактори. Виокремлено параметри та критерії оцінки інноваційного потенціалу школи відповідно до кожного структурного компоненту моделі.

Ключові слова: інноваційна освітня діяльність, якість інноваційної діяльності, експертиза, оцінка, кваліметрія, інноваційний потенціал, оцінка інноваційного потенціалу, критерії і методи оцінки.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальність проблеми оцінки інноваційного потенціалу загальноосвітнього навчального закладу обумовлена пріоритетними напрямками державної інноваційної політики, загальним курсом на інноваційний розвиток держави, низкою стратегічних та нормативно-правових документів у галузі освітньої інноваційної діяльності.

Інноваційна освітня діяльність розглядається як: форма інвестиційної діяльності, що забезпечує розробку, розповсюдження, застосування інновацій у системі освіти з метою її вдосконалення або оновлення і характеризується процесами виявлення інновацій-

ної ініціативи; як створення, апробація, розповсюдження, освоєння, збереження і експертиза освітньої інновації [5].

Для забезпечення системності та безперервності інноваційних процесів у закладі освіти, ефективної інноваційної освітньої діяльності педагогічних працівників, необхідна об'єктивна оцінка інноваційного потенціалу школи, яку можна отримати шляхом експертної оцінки та самооцінки змін у процесі інноваційної діяльності. Відтак, постає потреба у створенні чи виборі моделі оцінки інноваційного потенціалу, яка дозволить оці-

**Віра
ГУМЕНЮК**

Завідувача кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 1-3 2015

нити актуальний стан та перспективи розвитку інноваційної діяльності закладу освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком освіти викладено у працях В.Кременя, С.Ніколаєнка О.Савченко, ін. Прогнозування інноваційного розвитку розкрито в роботах Б.-А. Лундвалла, Р.Нельсона, К.Фрімена. Питання інноваційної політики, структури, етапів, рівнів інноваційних освітніх процесів, інноваційної освітньої діяльності досліджуються сучасними науковцями М.Анісімовим, Л.Вашенко, І.Дичківською, М.Кларіним, О.Козловою, А.Мухамедьяровим, В.Паламарчук, Н.Юрсфбековою. У роботах К.Ангеловські, Л.Даниленко, М.Поташніка представлена класифікація інновацій. Вони наголошують, що особливе значення для тих, хто здійснює впровадження інновацій у практику роботи школи, має класифікація інновацій за їх інноваційним потенціалом. Проблеми моделювання та проведення оцінювання для розвитку школи, визначення критеріїв, моральні засади оцінювання розкриває Д.Хопкінз.

Формулювання цілей статті.

Поряд з тим, питання оцінки інноваційного потенціалу школи як упорядкованої сукупності умов і ресурсів, що забезпечують розвиток інноваційної діяльності закладу освіти, проблеми експертизи якості інноваційної діяльності ще не достатньо досліджені в педагогічній науці. Тому метою статті є проаналізувати цільове призначення оцінки на кожному етапі експертизи якості інноваційної діяльності закладу освіти, представити модель оцінки інноваційного потенціалу школи, яка містить ресурсну, технологічну і результативну складові, що виступають як взаємопов'язані фактори.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Концептуальним відображенням феномену інноваційної діяльності, на думку Д.Кокуріна, є поняття „інноваційний потенціал” [8]. При цьому загальновідомо, що інновація як наукова категорія на сьогоднішньому етапі розвитку педагогічної науки немає єдиного загальноприйнятого визначення. Так, інновація (від лат. innovatio – оновлення, зміна) розуміється як нововведення, зміна, нове явище у педагогічній системі чи діяльності; це ідеї, процеси, засоби і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи; це нововведення, що здійснюється в системі за рахунок її внутрішніх резервів [7, 10].

Новація представляє собою новизну, якої не було раніше, нове явище, відкриття, винахід, новий метод задоволення суспільних потреб [9]. Інновація в освіті – це процес удосконалення змісту освіти, технологій, методів, прийомів і засобів навчання та виховання. Аналіз цих визначень дозволяє зробити висновок, що найбільш частими ознаками у тлумаченні поняття „інновації” є новизна, технологічність та реалізованість, або результативність.

Якщо ж говорити про інноваційний потенціал, то поняття „потенціал” означає силу, могутність, можливість, здатність, що існує в прихованому вигляді і здатна проявитися за певних умов [5, с. 24]. Інноваційний потенціал тлумачать як можливість системи до переходу в новий стан з метою задоволення існуючих або таких, які щойно з'явилися, потреб [6]. Таким чином, інноваційний потенціал є своєрідною характеристикою здатності системи до змін, покращення, поступу.

Необхідність оцінки інноваційного потенціалу закладу освіти є очевидною, і розглядається вона як оцінка явних та скритих потенційних можливостей розвитку системи, або як готовність до інноваційних перетворень. Звідси висновок, що поняття „інноваційний потенціал” значною

мірою пов'язане з процесуальними характеристиками діяльності.

Дослідники виділяють у структурі інноваційного потенціалу три складові, а саме: ресурсну, внутрішню, результативну [6, с. 34], які проявляються як його триєдина сутність.

Для оцінки інноваційного потенціалу необхідно виділити фактори та критерії, які визначають стан освітньої системи і дозволять спрогнозувати точки її поступу. Це можливо, якщо кожен критерій і показник у його ідеальному значенні має абсолютний показник, наприклад, 100%, одиниця, що дозволить провести порівняльний аналіз і зробити висновки на рівні відповідності динамічної норми чи певного вектору розвитку. Кваліметрична оцінка в цьому випадку дозволить вийти якщо не на сукупний коефіцієнт інноваційного потенціалу школи, то принаймні на рейтингову оцінку існуючих факторів, які визначають інноваційні зміни, і це на даному етапі розвитку педагогічної інноватики є цілком виправданим.

Необхідно врахувати, що на кожному етапі експертизи інноваційного потенціалу школи цільове призначення оцінки буде різним. Розглянемо це на прикладі кожного етапу.

Перший етап: *якість заявки на дослідно-експериментальну чи інноваційну діяльність* – передбачає експертний висновок про актуальність і доцільність задуму (заявки, концепції, програми) для організації інноваційної діяльності в школі. Оцінка інноваційного потенціалу на цьому етапі включає визначення відповідності задуму державній і регіональній політиці, рівень усвідомленості та концептуальної довершеності. Середній бал узгодженої оцінки експертів дозволить говорити про рейтингову оцінку інноваційного потенціалу на рівні проектів. Рейтингова оцінка при порівнянні показників сприяє акцентуванню уваги на сильні і слабкі сторони в опрацюванні проекту.

Другий етап: *оцінка ресурсного забезпечення інноваційної діяльності* –

дозволяє вийти на рівень прийняття управлінських рішень щодо вдосконалення ресурсного забезпечення інноваційних процесів.

Третій етап: *оцінка проміжних результатів інноваційної діяльності* – проводиться експертами на основі попереднього звіту, самоаналізу та презентації результатів діяльності з реалізації інноваційного задуму. Предметом оцінки є мотиваційна готовність педагогів до реалізації концепції, системний характер змін, наявність на цей момент результатів та прогнозованих соціально-педагогічних ефектів. Оцінка інноваційного потенціалу розглядається як потенційна динамічна оцінка професійно-особистісної та технологічної готовності школи до здійснення інноваційної діяльності.

Четвертий етап: *оцінка результативності*. Тут предметом оцінки стає відповідність задуму отриманим результатам, наявність освітніх та соціально-економічних ефектів, можливість поширення досвіду в місті, районі, області. Оцінка інноваційного потенціалу виступає основою для аналізу загальних тенденцій розвитку інноваційних процесів у регіональній системі освіти.

Розробку чи вибір моделі оцінки інноваційного потенціалу необхідно розпочати з відповіді на питання: яких цілей хочемо досягти за допомогою „оцінки”. У нашому випадку ми маємо на меті оцінити умови та ресурси для інноваційної діяльності, технологічну забезпеченість, ступінь новизни, масштабність змін, освітні результати. Лише після визначення та ідентифікації цілей, можна вирішувати питання щодо вибору критеріїв, інструментарію оцінювання.

Модель оцінки інноваційного потенціалу можна представити як виділення факторів, критеріальних груп, що дозволяють оцінити якість інноваційних процесів та перспективи розвитку інноваційної діяльності. Ця модель містить ресурсну, технологічну та результативну складові, які утворюють структуру освітнього

потенціалу школи і виступають як взаємопов'язані фактори. Це дозволяє виокремити критерії оцінки інноваційного потенціалу закладу освіти.

Так, **ресурсна** складова містить такі критерії:

- **актуальність і доцільність інноваційної діяльності.** Цей критерій допоможе виявити відповідність задуму дослідно-експериментальної роботи низці показників, а саме: відповідність теми і концепції актуальним напрямам державної та регіональної освітньої політики, соціальному запиту та потребам школи; оцінка ступеню інноваційності ідей, чіткості їх викладу; розуміння способів реалізації задуму; оцінка відповідності отриманих результатів виокремленим показникам;
- **якість ресурсного забезпечення.** Цей критерій дозволяє оцінити наявність усіх умов та ресурсів для інноваційної діяльності: нормативно-правових, кадрових, інформаційних, науково-методичних, фінансових, адміністративно-організаційних, матеріально-технічних, часових, мотиваційних тощо. Достатність необхідних наявних і залучених ресурсів співвідноситься із задумом інноваційної діяльності для остаточного висновку про ресурсну готовність школи. Обов'язково проводиться експертна оцінка якості усіх ресурсів. На основі кількісної та якісної оцінки робляться висновки про можливість розвитку ресурсного забезпечення;
- **наявність спеціальних умов організації інноваційної діяльності** можна оцінити за такими показниками: відповідність нормативної бази організації інноваційної діяльності задуму і технологіям; наявність у вчителів досвіду інноваційної діяльності; достатність способів інформування педагогів про зміст і технології інноваційної діяльності; наявність соціального партнерства з питань науково-методичного супроводу інноваційної діяльності;

наявність необхідного обладнання для її організації; наявність в програмних документах розвитку школи способів фінансування інноваційної діяльності; сформованість системи управління реалізацією інноваційної діяльності та контролю результативності.

До критеріїв **технологічної** складової віднесено:

- **системність**, ознаками якої є: глибина опрацювання проблеми; усвідомлення учасниками ціннісних та цільових засад діяльності; узгодженість ціннісних, цільових установок з конкретними діями для досягнення окреслених завдань; наявність неоднотипних дій для розв'язання цих завдань; взаємодія учасників освітнього процесу;
 - **інтенсивність**, ознаками якої є ступінь включеності в інноваційну діяльність різних учасників; кількість учасників та соціальних партнерів; кількість заходів щодо презентації, узагальнення, поширення досвіду;
 - **продуктивність**, яка, насамперед, проявляється у розробці інтелектуальних продуктів, кількості публікацій педагогів і керівників, матеріалів, програм, публікацій у засобах масової інформації.
- Параметрами **результативної** складової є:
- **освітні результати.** Критерій результативності визначається за прямими та непрямими показниками. До прямих показників відносяться загальноосвітні результати учнів; інтелектуальні продукти, створені в процесі інноваційної діяльності; підсумкові документи та матеріали. Інтегральним суб'єктивним показником є задоволеність учасників освітнього процесу. До непрямих показників можна віднести внутрішні результати рефлексії педагогічного колективу, покращення психологічного клімату, згуртованість, ціннісно-орієнтаційна єдність колективу, висока мотивація учасни-

ків навчально-виховного процесу;

- *ступінь новизни і масштабності змін* дозволяють оцінити рівень унікальності досвіду щодо якісних змін, які мають різну ступінь локалізованості і широти. Оцінка за цими критеріями вимагає високої кваліфікації експерта, його всебічної поінформованості.
- *отримання соціально-педагогічних ефектів*, якими можуть бути результати соціалізації та самореалізації учнів завдяки розширенню освітнього середовища, соціального партнерства, практичної спрямованості освіти; наступне навчання і професійна самовизначеність учнів; зміна статусу школи у соціумі; продуктивність та ефективність її роботи, якісна зміна професійної майстерності вчителів. Необхідно зауважити, що ефекти відрізняються від результатів меншою визначеністю, меншою передбачуваністю, вони не завжди можуть бути вимірними. Саме тому цей критерій є найбільш суб'єктивним, у той же час він надзвичайно важливий, оскільки дає можливість зафіксувати явища, які кількісно не вимірюються.
- *тиражування продуктів інноваційної діяльності* дозволяє оцінити потенційну потребу інноваційного досвіду та можливість його перенесення в інші умови. Показниками цього критерію є узагальненість і

усвідомленість досвіду, виявлення та чіткий опис умов реалізації, зрозумілість представлення досвіду, універсальність технологічних складових.

Відтак, ми розглянули модель оцінки інноваційного потенціалу навчального закладу та технологію її реалізації. Що ж стосується інструментарію оцінки, то бачиться необхідним доповнити основний інструментарій допоміжними методами експертної оцінки. Це можуть бути співбесіди, інтерв'ю, аналіз документів, опитувальники, презентації, інтерв'ю за компетенціями, анкетування тощо [3, 4]. Комплексне використання інструментарію оцінки інноваційного потенціалу школи забезпечить експертів інформацією, яка дозволить ефективно впливати на подальший інноваційний розвиток закладу освіти.

На проміжному та підсумковому етапах інноваційної діяльності важливо здійснювати її самоаналіз [1, 2] задля уникнення розходжень в оцінках експертів і самих учасників, недопущенню завищених вимог до процесу і результатів інноваційної діяльності без урахування конкретних умов.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Аналіз інноваційного потенціалу загальноосвітнього навчального закладу в режимі експертної оцінки і самооцінки його інноваційної діяльності розглядається як перспективний напрям формування механізмів громадсько-професійної експертизи якості інноваційної освітньої дія-

Розглянута модель оцінки інноваційного потенціалу містить ресурсну, технологічну та результативну складові.

Виділені фактори, критеріальні групи дають можливість оцінити якість інноваційних процесів та перспективи розвитку інноваційної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі

льності. Розглянута модель оцінки інноваційного потенціалу містить ресурсну, технологічну та результативну складові. Виділені фактори, критеріальні групи дають можливість оцінити якість інноваційних процесів та перспективи розвитку інноваційної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.

Подальшого вирішення потребує проблема оцінки фінансування інноваційної освітньої діяльності як процесу матеріально-технічного забез-

печення умов за відсутності або недостатньої сформованості механізмів фінансового стимулювання учасників експериментальної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар О.С. Самоаналіз та самооцінка діяльності закладу освіти / О.С.Боднар // Сільська школа України. Спецвипуск: Агестація закладів освіти. – 2006. – № 28. – С.12-39.

2. Гришина І.В. Самооценка школы / Гришина И.В., Курцева Е.Г., Волков В.Н. // Народное образование. – 2010. – № 6. – С. 105–112.

3. Гуменюк В.В. Оцінка потенціалу як фактор управління професійним розвитком керівників ЗНЗ у регіональній системі післядипломної освіти / В.В.Гуменюк // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2011. – № 6. – С. 86–92.

4. Гуменюк В.В. Експертна оцінка та інноваційний розвиток потенціалу педагогічних працівників у системі науково-методичної роботи / В.В.Гуменюк // Педагогічний досвід як фактор оновлення змісту науково-методичної діяльності в установах і закладах освіти: вектори випереджувального розвитку: тематичний збірник праць / за заг. редакцією В.В.Олійника. – Рівне : ПП Лапсук, 2012. – С. 22–27.

5. Инновационный менеджмент / Под ред. Н.К.Моисеева и Ю.П.Аничкина. – Москва : Наука, 2003. – 428 с.

6. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития: монография / В.Г.Матвейкин и др. – Москва : Издательство „Машиностроение-1“, 2007. – 284 с.

7. Кремень В.Г. Інноваційність і освіта / В.Г.Кремень // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 11-13 жовтня 2006 р., Черкаси – Сахнівка. – К. : СПД Богданова А.М., 2007. – 240 с.

8. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность / Д.И.Кокурин. – Москва : Экзамен, 2001. – С.126.

9. Мухамедьяров А.М. Инновационный менеджмент / А.М.Мухамедьяров. – Москва : Инфра-М, 2008. – 176 с.

10. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України: монографія / С.М.Ніколаєнко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 419 с.

Вера Гуменюк

Оценка инновационного потенциала школы в контексте экспертизы качества инновационной деятельности

В статье раскрывается сущность этапов экспертизы качества инновационной деятельности общеобразовательного учебного заведения. Анализируются целевое назначение оценки инновационного потенциала на каждом этапе экспертизы качества инновационной деятельности школы. Обосновывается структура модели оценки инновационного потенциала общеобразовательного учебного заведения, которая содержит ресурсную, технологическую и результативную составляющие, выступающие в качестве взаимосвязанных факторов. Выделены параметры и критерии оценки инновационного потенциала школы в соответствии с каждым структурным компонентом модели.

Ключевые слова: инновационная образовательная деятельность, качество инновационной деятельности, инновационный потенциал, экспертиза, оценка, квалиметрия, оценка инновационного потенциала, критерии и методы оценки.

Vira Gumeniuk

Assessment of a school innovative capacity in the context of determination quality of its innovation activity

The article reveals the essence of the stages of examination for quality of innovation activity in a general educational institution. The purpose of assessing an innovative capacity at each stage of examination for quality of a school innovation activity is analyzed. The structure is proved of the model concerning examination for innovative potential of a general educational institution that contains resource, technological, and productive components acting as inter-related factors. Parameters and criteria for evaluating the innovative capacity of the school are identified in accordance with each structural component of the model.

Key words: innovative educational activity, the quality of innovation activity, innovative potential, examination, evaluation, qualimetry, evaluation of innovative potential, criteria and evaluation methods.